

0511

PARÁDI József *

**A Budapesti Magyar Királyi Állami Rendőrség
személyi állományának csoportjai és a rendőri őrség, illetve a detektívtestület tagjainak
feladatkörei államosítástól államosításig**

(The Royal Hungarian State Police in Budapest groups of personnel and members of the police guard
and the detective team responsibilities from nationalization to nationalization)

Absztrakt

A polgári magyar állam időszakában az első államosított rendőrség — igaz csupán ideiglenes jelleggel — a fővárosi rendőrség volt, melyet Pest, Buda és Óbuda egyesítése kapcsán vontak a belügyi tárcán keresztül a kormány közvetlen irányítása alá. A budapesti rendőrséget 1881/XXI.tc.-kel államosították. A magyarországi városi rendőrségeket az 5 047/1919. (X. 1.) ME.r.-el államosították. Az államosítás során mintaként az egyébként példamutatóan működő és kiváló eredményeket létrehozó fővárosi rendőrséget tekintették követendő példának. A Budapesti Magyar Királyi Állami Rendőrség szervezetének és működésének szabályzatait átvette az új országos hatáskörű Magyar Királyi Állami Rendőrség. Ezen okmányok váltak — az 1930-tól Magyar Királyi Rendőrségre átkeresztelt — magyar rendőri szervezet új szabályzatainak a kiinduló pontjává.

Kulcsszavak

Budapesti Magyar Királyi Állami Rendőrség ; Magyar Királyi Állami Rendőrség ; a rendőrség államosítása ;
a fővárosi rendőrség személyi állománycsoportjai ; detektívtestület

Abstract

In the period of the bourgeois Hungarian state, the first nationalized police force - albeit only on a temporary basis - was the capital's police force, which was brought under the direct control of the government through the Ministry of the Interior in connection with the unification of Pest, Buda and Óbuda. The Budapest police were nationalized by 1881 / XXI.tc. The Hungarian city police officers were appointed in accordance with Decree 5 047/1919. (X. 1.) ME.r. During the nationalization, the otherwise exemplary and excellent results of the capital's police were considered as examples to follow. The regulations of the organization and operation of the Hungarian Royal Hungarian State Police have been taken over by the new Hungarian Royal Hungarian State Police. These documents became the starting point of the new regulations of the Hungarian police organization, renamed the Royal Hungarian Police from 1930.

Keywords

Budapest Royal Hungarian State Police ; Royal Hungarian State Police ; nationalization of the police ;
capital police personnel groups ; detective body

*

Open Researcher and Contributor ID = Nyílt Kutató és Közreműködő Azonosító (ORCID) : <https://orcid.org/0000-0003-3368-2944>

Institutional attachments = Szerző intézményi kötődései :

- *Bertalan Szemere Scientific Society of History of Hungarian Law Enforcement* = Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság
- *Eötvös Loránd University Faculty of Law* = Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
- *National University of Public Service Faculty of Law Enforcement* = Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar

@: paradi.jozsef@gmail.com

Date of registry = Regisztrálás dátuma : 2018. V. 17.

Date of acceptance = elfogadás dátuma : 2018. VI. 17.

DOI : 10.31627/RTF.XXX.2020.5-609N.141-156P

A fővárosi rendőrséget 1872-ben — Óbuda, Buda és Pest Budapestté egyesítése kapcsán — ideiglenesen¹, majd 1881-ben véglegesen² államosították. A budapesti rendőrség hosszú ideig az egyetlen magyar rendőrség volt a dualizmus időszakában, amely a kormány közvetlen irányítása alatt állt. 1867 és 1919 között a Magyar Szent Korona alá tartozó területeken a fővárosi rendőrségen kívül csupán két állami rendőrség működött, az 1906-ban felállított Magyar Királyi Határrendőrség³, valamint — a fiumei önkormányzati városi rendőrség és a fiumei határrendőr kapitányság összevonásával — 1916-ban létrehozott Fiumei Magyar Királyi Állami Rendőrség.⁴

A kiegyezést követően a rendőrhatósági jogköröket az önkormányzatokhoz telepítették.⁵ Ennek alapvetően két oka volt. Egyrészt a reformkorban a közigazgatás fejlesztéséről szóló elméleti vita részeként — amely a centralisták és a municipálisok között zajlott és a municipálisok javára dőlt el — az önkormányzati rendőrség ideája győzedelmeskedett.⁶ Másrészt pedig mivel — a magyarellenes HABSBERG-centralizáció elleni küzdelem bástyájának a szerepét a vármegyék töltötték be — az önkormányzatiság és annak részeként az önkormányzati kompetenciába tartozó rendvédelem a nemzeti szuverenitás visszaszorítására irányuló kezdeményezések elleni fellépés színterévé vált. Így pedig a közigazgatásban a nemzeti szuverenitásunk fontos elemévé erősödött az önkormányzati rendvédelem gondolatköre. Az önkormányzati rendőrség és a szuverenitás témájának az egybefonódása tovább erősödött a neoabszolutizmus időszakában, amikor a magyar nemzet tagjai a gyakorlatban is kitapasztalhatták milyen az, ha egy idegen hatalom gyakorolja a saját szervezetei által a rend fenntartását.⁷

A dualizmus időszakának a kezdetén tehát a magyar rendvédelmet az önkormányzatiság jellemezte. Mivel azonban az önkormányzati rendőrségek nem váltották be a hozzájuk fűzött reményeket, ezért fokozatosan és több lépcsőben — immár a magyar kormány közvetlen felügyelete alá tartozó — centralizált rendvédelmi struktúra alakult ki. Az 1881-ben létrehozott Magyar Királyi Csendarőrség ilyen szervezet volt.⁸ A magyarországi rendőrségek tekintetében pedig maguk a rendőrtisztek — korabeli szóhasználat szerint a rendőrtisztviselők — kezdeményezték az államosítást. A közéletben kifejtett több évtizedes eredményes munka nyomán 1912-ben országgyűlési döntés született arról, hogy a városi törvény módosítása kapcsán kidolgozásra kerüljön a magyarországi rendőrségek államosításának a témája.⁹ A Magyar Királyi Belügyminisztériumban külön részleget hoztak létre a téma kidolgozása céljából. A kidolgozó munkában a korabeli rendvédelmi szakemberek legjobbjai vettek részt. Az országgyűlés elé 1914-ben került a javaslat, amelyet azonban a honatyák átdolgozás céljából visszaküldtek. A háború kitörése miatt pedig a törvényjavaslat többé nem került az országgyűlés elé.¹⁰

1919-ben azonban a magyarországi tanácsköztársaság bukása után rövid időn belül miniszterelnöki rendelettel államosították a magyar városi rendőrségeket 1919. X. 1-én.¹¹

Ennek az új — immár a magyarországi városok területére kiterjedő — Magyar Királyi Állami Rendőrségnek vált a részévé a fővárosi rendőrség. A városi rendőrségek új szervezetbe tömörítését és a belügyi tárcán keresztül a kormány közvetlen irányítása alá vonását nevezték a kortársak a rendőrség államosításának. Ez a kifejezés helytálló volt abban a tekintetben is, hogy a rendőrség költségvetése a kormány költségvetésének a részévé vált, a testület tagjai pedig az önkormányzati státuszról állami státuszba kerültek. A magyarországi rendőrségek államosításával a budapesti rendőrség viszonyait tették általánossá az immár országos új rendőri szervezet valamennyi kapitányságánál. Ennek részeként a testület szervezeti felépítése, a személyi állománycsoportok, a képzési és a fizetési rendszer, az egyenruha és a rendfokozati rendszer stb. a budapesti minta alapján vált egységessé. Az átállás során tehát — amely 1919 októberétől 1921 augusztusáig tartott — a Budapesti Magyar Királyi Állami Rendőrség humán viszonyait tették általánossá országszerte. Ez a humán viszonyrendszer 1872-től 1918-ig formálódott ugyan, zömében azonban a XIX. század végére már kialakult.¹²

A magyarországi rendőrségek tehát — legalább is a városi rendőrségek — eggyé váltak. Ez az egységesülés a polgári fegyveres őrtestületek körülményeinek megfelelően ment végbe. A polgári magyar állam időszakában ugyanis kétféle rendvédelmi testülettípust különböztettek meg, nevezetesen a katonailag szervezett fegyveres őrtestületet és a polgári fegyveres őrtestületet. Katonailag szervezett fegyveres őrtestületnek azokat a fegyveres szervezeteket nevezték, amelyek személyi állományának a tagjai személyükben katonának minősültek függetlenül attól, hogy az a testület, amelyben szolgálatot teljesítettek mely tárca irányítása alatt állt. A testületen belüli függelmi viszonyok pedig katonaiak voltak. Ezen testületek tagjai katonai rendfokozatot viseltek, őket a katonákra általában vonatkozó jogosultságok megillették, illetve kötelezettségek terhelték. Ezzel szemben a polgári fegyveres őrtestületeken belüli függelmi viszonyok hivatalnokiak voltak. Ezen testületek személyi állomá-

nyainak a tagjait nem a katonákra általában vonatkozó, hanem az állami tisztviselői jogviszonyból fakadó jogosultságok illették meg, illetve kötelezettségek terhelték. A polgári fegyveres őrtestületek személyi állományának a tagjai annak a tárcának a kompetenciájába tartoztak, amely miniszterium a testület irányítását végezte. Mivel a polgári fegyveres őrtestületek tagjai nem katonának, hanem hivatalnoknak minősültek, ezért katonai rendfokozatot sem viselhettek. A polgári fegyveres őrtestületek tagjai testületi rendfokozatot hordtak, amely az elnevezésében és formai megnevezésében is eltért a katonai rendfokozati rendszertől.¹³

A dualizmus időszakában a Magyar Szent Korona alá tartozó területeken működő országos hivataskörű és 10 évnél hosszabb ideig működő katonailag szervezett rendvédelmi fegyveres őrtestület volt a Magyar Királyi Csendőrség, a Magyar Királyi Nemesi Testőrség, a Magyar Királyi Darabont Testőrség, a Magyar Királyi Koronaőrség és a Magyar Királyi Képviselőházi Őrség. Ezen időszakban a történelmi Magyarország területén működő valamennyi rendőrség — állami és önkormányzati — a Magyar Királyi Pénzügyőrség és a fegyőr testület polgári fegyveres őrtestületek voltak.¹⁴

A Budapesti Magyar Királyi Állami Rendőrség személyi állománya két fő csoportra osztható, nevezetesen a rendőrtisztviselők (napjaink fogalmai szerinti rendőrtisztek) és a legénység, azaz az altisztek csoportjára. Ez utóbbi — a két világháború közötti időszakban és valamennyi rendvédelmi testületre kiterjedően — a Magyar Királyi Honvédség altiszti karának a jellegével bírt. Emellett a testület rendelkezett úgynevezett szolgáló státuszokkal is, akik a testület működéséhez szükséges egyszerű fizikai feladatokat láttak el, mint például a takarítás, fűtés stb.¹⁵

A tisztviselői kar a felügyelőkből, fogalmazókból és tanácsosokból állt. A felügyelői rendfokozatok eléréséhez az állami iskolai végzettség szintje az érettségi, a fogalmazói rangcsoportba pedig az állami iskolai követelmény az egyetemi diploma volt. A tanácsosi rangcsoportba általában a fogalmazók köréből kerültek ki a jelöltek, így a diploma mint előfeltétel már adott volt. A legénység, azaz az altiszti kar esetében az állami iskolai végzettségbeli követelményt az elemi iskola képezte. Az állami iskolai végzettségre — mint általános közismereti alapra — épültek rá a felügyelői, fogalmazói és tanácsosi rangcsoportba való belépés feltételeként a különböző rendőri szaktanfolyamok eredményes elvégzésének a követelménye.¹⁶

A tisztviselői személyzet különböző típusú beosztásokat látott el. Ennek megfelelően tért el az adott szinten belül az előírt állami iskolai végzettség — például orvosi diploma, jogi diploma stb. — tartalma, valamint az elvégzendő rendőri szaktanfolyam ismeretanyaga. Beosztástípusok voltak a rendőr oktatók (legénység oktatói), díjnokok (őket általában meghatározott időre, vagy kijelölt feladat ellátására foglalkoztatták többnyire valamilyen adminisztratív teendő ellátására), kezelők (a mai ügyviteli irodák elődei), írnokok (jelentések, jegyzőkönyvek stb. tisztázott másolatait készítették, mivel még írógép sem volt nem is beszélve a számítógépről), ellenőrök (az őrszolgálati személyzet — napjaink terminológiája szerinti közrendvédelmi állomány — szolgálatellátását ellenőrizték), házgondnokok, pénztárnokok, orvosok, főkapitányi titkárok, hivatalfőnökök (például bejelentési hivatal), hivatalok munkatársai, kapitányok, 1885-ig biztosok, majd detektívek.

A rendőrlegénység két csoportból állt, a gyalogos és a lovas rendőrökből.

A budapesti rendőr-főkapitányt az uralkodó, míg a főkapitányságon szolgálatot teljesítő többi vezető tisztséget betöltő személyt a belügyminiszter javaslatára a miniszterelnök, a rendőri legénységet pedig — próbaidő után — a főkapitány javaslatára a belügyminiszter nevezte ki. A szolgálókat pedig a főkapitány fogadta fel.

A fővárosi rendőri őrség legénységi állományába való felvétel előfeltétele volt a magyar állampolgárság, 33-40 év közötti életkor, a tökéletes egészség és erős testalkat, a fedhetetlen előélet, a magyar nyelv bírása szóban és írásban, a haderőnél altiszti rangban teljesített szolgálat. A felvétel során elsőbbséget élveztek az előírtnál magasabb iskolai végzettségűek, az idegen nyelvismerettel is rendelkezők — elsősorban a történelmi Magyarországon beszélt nyelveket illetően — a csendőrségtől önként kilépett (nem elbocsájtott), a főváros helyi viszonyait jól ismerők.

A testülethez való felvétel tekintetében elsősorban a szolgáló állások betöltését illetően a kiszolgált altisztek alkalmazásáról szóló törvényben foglaltak voltak érvényben a fővárosi rendőrségre vonatkozóan is.¹⁸

A Magyar Királyságban az állami tisztviselők és hasonló állásúak számára a képesítési szintjükhöz igazodóan 11 fizetési osztályt állapítottak meg. Ezt egészítette ki a 12. fizetési osztály a gyakornokok számára. Magasabb fizetési osztályokba úgy kerülhettek a hivatalnokok, ha az azokhoz előírt képesítési követelményekben meghatározott állami iskolai végzettség birtokába kerültek és az előírt szakmai tanfolyamot is eredményesen elvégezték. Ugyanez a rendszer volt érvényben a

Budapesti Magyar Királyi Állami Rendőrség személyi állománya számára is azzal a különbséggel, hogy a szaktanfolyamok tematikája rendőri témájú volt.¹⁹

A budapesti rendőrség személyi állományával szemben olyan speciális elvárásokat is támasztottak, amelyek a testület jellegéből fakadtak és a magyar közigazgatásban foglalkoztatottak tekintetében általában nem volt követelmény. Ennek értelmében a testületnél foglalkoztatottak nem lehetek a budapesti esküdszék tagjai, továbbá a településen működő üzletben sem vehettek részt, valamint a testületi tagokkal egy háztartásban élő hozzátartozók rendőri felügyelet alatt álló üzletnek birtokosai, vagy hasznélvezői nem lehettek. Ezt a tiltást — immár az államosított Magyar Királyi Állami Rendőrség teljes személyi állományára kiterjedően — 1920-ban megerősítették. A rendőr semmiféle ajándékot nem fogadhatott el, amely a szolgálatteljesítésre hatást gyakorolhatott. A rendőrnek politikai szervezetbe belépése, azoknak a rendezvényein megjelenése tiltott volt, más társadalmi szervezetekbe azonban a szolgálati előjárója beleegyezésével beléphetett, munkájában részt vehetett. A testület tagjai magáncélból kétes hírű szórakozóhelyeket nem látogathattak, kétes hírű személyekkel nem barátkozhattak, házasságon kívül idegen nővel közös háztartásban nem élhettek, beadványok szerkesztésére, illetve ilyen iratok támogatására vállalkozniuk tilos volt. A rendőr köteles volt nősülését, lakcímét, megbetegedését haladéktalanul jelenteni.

A rendőri szolgálat azonban nehezebb és veszélyesebb volt, mint a közigazgatás más területein végzett munka. Ezt különböző pótlékok formájában igyekeztek kompenzálni. Az altiszti kar körében 5, 10, 15, illetve 20 éve szolgálók a szolgálati idejüktől függő mértékű szolgálati pótlékban részesültek. Ezek a szolgálati pótlékok beszámítottak a nyugdíjak összegébe, valamint az özvegyi ellátásba és a gyermekek ellátási díjába is. Egyébként a testület teljes személyi állományára szinte ugyanazon nyugdíj, illetve özvegyi és árvaellátási szabályok vonatkoztak, mint amelyek az állam által foglalkoztatottakra általában érvényesek voltak.²⁰

Azon újoncokat véglegesítették a testületnél, akik a próbaidejük alatt az elvárásoknak megfelelően látták el szolgálatukat. A véglegesítéskor a próbaidőt is a szolgálati időhöz kapcsolták. A fegyveres szolgálatot ellátók körében azonban így is viszonylag nagy volt a száma azoknak, akik a nyugdíjba vonulásukat megelőzően vagy azt követő néhány éven belül meghaltak. Ezért a fegyveres szolgálatot teljesítők esetében a szolgálati idő első öt évét duplán számították. Ebből fakadóan pedig a civil állami alkalmazottakhoz képest öt évvel korábban mehettek nyugdíjba oly módon, hogy a szolgálati idejük, illetve az azt is tükröző nyugdíjuk nem volt kevesebb mint a nyugdíjba vonuló civil állami alkalmazottaké.²¹

A fegyveres szolgálatellátásból fakadó kedvezménynek tekinthető továbbá, hogy a szolgálatteljesítés közben elszenvedett sebesülésekből fakadó szolgálatképtelenség bekövetkeztekor a rendőr szolgálati éveivel 10 évet hozzászámítottak. Ez jelentős kedvezménynek tekinthető, hiszen az állami alkalmazottak 10 évi szolgálat után nyugdíjként fizetésük 40 %-ra voltak jogosultak, amely minden további leszolgált évvel 2 %-al nőtt. Így tehát 40 évi szolgálat után — amely után kötelező volt mindenkinek nyugdíjba vonulnia — a fizetésük 100 %-át kapták nyugdíjként az állami alkalmazottak. A másik fontos szabály pedig az volt, hogy 65 éves kora után senki sem maradhatott állami szolgálatban függetlenül attól, hogy a szolgálati éve után járó fizetése hány százaléka volt jogosult nyugdíjként.²²

Lehetőség nyílt arra is, hogy a budapesti főkapitány, vagy távollétében a helyettese ügynevezett pótrendőröket foglalkoztasson. A pótrendőrök foglalkoztatási költségeit azoknak kellett állniuk, akik — általában értékes árut tartó üzletek tulajdonosai — ilyen támogatást kértek. A pótrendőrök azon teendők végrehajtására voltak igénybe vehetők, amely feladat teljesítése érdekében kérték az érintettek a foglalkoztatásukat. A pótrendőrök ruházata és felszerelése a többi rendőréhez hasonló volt, illetve az intézkedési jogosultságaik megegyeztek a többi rendőrével. A pótrendőröket meghatározott időre külön szerződéssel vették fel. Munkaviszonyuk a foglalkoztatásukat kezdeményező igényének a visszavonását követő három hónap elteltével szűnt meg. Működésük azonban a tevékenységüket kérelmezők visszavonásakor azonnal beszüntetésre került, amikor az egyenruhájukat és felszerelésüket is bevonták.²³

A vizsgált testület működése tekintetében nyilvánvalóan a szűken vett rendőri teendőket ellátó egyenruhás és civilruhás rendőri beosztások feladatköre a leglényegesebb. Természetesen az iratkezelő, gazdasági hivatalok munkatársai és az orvosok munkája is fontos, sőt nélkülözhetetlen volt, hiszen másként ezen státuszokat nem alakították volna ki. A szervezeten belül azonban voltak olyan beosztás típusok is, amelyek léte és működtetése közvetlenül meghatározta a testület tevékenységét. Lényegében ezek a feladatkörök határozták meg a testület jellegét. A vezetői beosztások körében kimagasló szerepet töltött be a főkapitányi és helyettesei, valamint a rendőrkapitányi beosztások.

A budapesti rendőrfőkapitány — akinek a tevékenységét a főkapitányi hivatal volt hivatva támogatni — hatásköre kiterjedt:

- a fontosabb bűnügyekre;
- házkutatást és személyi motozást bírói ítélet nélkül is elrendelhetett törvényben rögzített esetekben;
- az altiszti karnak az esküjét a főkapitány előtt kellett letennie;
- a főkapitány hatáskörébe tartozott a rendőr tanfolyamra jelentkezők felvétele, majd az eredményes vizsga és próbaszolgálat után a véglegesítés a miniszter hozzájárulásával, továbbá a szolgák felfogadása;
- a pótrendőrök felvétele és eskü alá vonása²⁴;
- a fegyelmi eljárásokban való részvétel a tisztii személyzet tekintetében első fokon, az altisztek tekintetében rang és hivatalvesztés tekintetében másodfokon.²⁵

Ezeket a hatásköröket a főkapitány helyettesek csak a főkapitány távollétében gyakorolhatták abban az esetben, ha a belügyminiszter őket a helyettesítéssel megbízta. Voltak azonban olyan hatáskörök is, amelyeket a fővárosi rendőrség központi szervezetében kellett ugyan gyakorolni, azonban azokat már a főkapitány által megbízott testületi tagok is megvalósíthatták, ide tartoztak:

- államrendőri ügyek (mai fogalmaink szerinti nemzetbiztonsági ügyek);
- gyilkosságok, rablások, nagyértékű betörések;
- mindazon ügyek, amelyekre nézve a főváros egyes területére kiterjedő egyöntetű eljárás fogantatása szükséges volt;
- népgyűlési ügyek;
- színházak, nyilvános előadások és mulatságok ügyei;
- közigazgatási bizottságban a testület képviselője;
- pénzbüntetések;
- toloncügy;
- bordélyügy;
- útlevélügy;
- bérkocsik ügyei;
- vasúti és gőzhajózási műszaki ügyek;
- sajtótermékek ügyei;
- külföldi rendőri hatóságokkal való levelezés;
- a rendőrök személyi ügyei;
- a főkapitányi hivatalba beosztottak személyi munkaköreinek a megállapítása;
- gazdasági és iratkezelési ügyek felügyelete;
- az éves költségvetés;
- panaszügyek.²⁶

A kerületi rendőrkapitányságok a főkapitányság alárendeltségébe tartoztak. Élükön a rendőrkapitányok álltak, akik a rendőr-főkapitány irányítása alá tartoztak. A kapitányok tevékenységét a kapitányi hivatalok támogatták. A kapitányok a kapitányságuk működési területén felelősek voltak a törvények és rendeletek, valamint a budapesti törvényhatósági szabályrendeletek és a rendőr-főkapitány rendelkezései szerint a jogszabályok ellen vétők felderítése és eljárás alá vonása. A rendőrkapitányságok a nyilvános helyek felett közvetlen felügyeletet gyakoroltak. A kapitányok kötelesek voltak a nevezetes eseményekről a főkapitányságot azonnal értesíteni, a közrendészeti hiányosságokra pedig a főkapitány figyelmét felhívni. A kapitányságokon tisztii ügyeletet kellett tartani a hét minden napján. A kapitánysági hivatalok a főkapitány által jóváhagyott működési szabályzat szerint tevékenykedtek.²⁷

A főparancsnok alá tartoztak a rendőr altisztek. A főparancsnok a főkapitány közvetlen beosztottja volt, a főkapitányi hivatal (elnöki osztályának) munkatársaként őrségi ügyekben az előadói tisztet látta el. Hozzá tartozott az őrszolgálati állomány szolgálati beosztása. Feladatát alkotta az őrszolgálatot ellátó rendőrök ellenőrzése, az őrszobák szemlézése, az őrszolgálatot teljesítő rendőrök továbbképzésének az irányítása, az őrszolgálat ellátásához szükséges felszerelés biztosítása és tárolási feltételeinek a megteremtése, valamint a fenntartása. Hozzá tartozott továbbá a lovas rendőröknek a lovakkal kapcsolatos — utánpótlás, képzés, tartás stb. — összes ügye is.²⁸

A főfelügyelő a főparancsnok helyettese volt. Feladatát alkotta a főparancsnok tevékenységének támogatása.

Az osztályparancsnokok a rendőr legénység területi elv szerinti eljárói voltak. Hatáskörük általában egy-egy fővárosi kerületben a rendőri őrszolgálat irányítására terjedt ki. Az osztályparancsnokok intézték:

- az osztályukhoz tartozó rendőri legénység személyi ügyeit;
- gyakorolták a fegyelmi hatalmat;
- ellenőrizték a rendőr őrszobákat;
- felügyelték a rendőr altisztek oktatását;
- rendezték a hatáskörükbe tartozó gazdasági ügyeket.

Az oktató felügyelők végezték az őrszolgálati állomány képzését. Feladatukat alkotta a szolgálat ellátása során gyakran előforduló helyzetek a helyes reagálására való felkészítés, a fegyverhasználat szabályozásának gyakorlatias helyzetekre való alkalmazásának képzése, a gyakran előforduló feladatok — elővezetés, bekísérés, bilincselés stb. — gyakoroltatása.

A számvivők az őrszolgálati teendők ellátásához szükséges tárgyak nyilvántartását, raktározását végezték.

*A gyalogos felügyelők*re hárult a gyalogos rendőrök szolgálatellátásának ellenőrzése éjjel és nappal.

A rendőr lovasok számára külön felügyelőket alkalmaztak, akiknek a feladatköre ugyan megegyezett a gyalogos rendőr felügyelőkével, azonban azon túlmenően hozzájuk tartozott minden, ami a lovakkal állt összefüggésben.

Az állatorvos is a budapesti rendőrség személyi állományához tartozott, aki a lovak egészségéért felelt.

Azt a fajta rendőri szolgálatot, amit napjainkban a közrendvédelmi szolgálatnak neveznek a gyalogos-, és a lovas rendőr altisztek végezték.²⁹

A rendőr altisztekkel (más néven rendőr legénységgel) találkozott a fővárosi lakosság a leggyakrabban. Velük szemben elvárás volt az udvarias, de határozott és egyértelmű fellépés. A felkészítésük tananyaga is úgy került kialakításra, hogy abban helyet kapjanak a bűnözők üldözésének metodikai szabályai mellett a lakosság közvetlen segítségét lehetővé tévő ismeretek is, mint például az elsősegély nyújtás, az útba igazításhoz szükséges helyismeret stb. A főváros belterületén — ahol a rendőri őrség döntő többsége teljesített szolgálatot — úgynevezett őrszobai és posztos rendszerben végezték feladatukat a rendőrök. E rendszerben 24 órás váltással vezényelték a rendőröket őrszobai szolgálatra. Onnan pedig négy órás váltással kerültek ki a közterületek kulcspozícióihoz telepített posztokra a rendőrök. Alapelv volt, hogy lehetőleg egy rendőr mindig ugyanarra a posztra kerüljön, hogy a helyi lakossággal közvetlen kapcsolatba kerülve értékes helyismeretre tehessen szert. A posztokat úgy alakították ki, hogy azok látó- és hallótávolságban legyenek egymástól. Az őrszolgálati személyzet a városban fegyverként döntően csupán a kardját használhatta. Pisztolyt csak végszükség esetén saját vagy mások testi épsége védelmében használhatott. A lőfegyver használatot kerülniük kellett, mivel a zsúfolt városban ezt rendkívül balesetveszélyesnek tartották.³⁰

A dualizmuskori viszonyok között a budapesti rendőrség felfegyverzettsége átlagon felüli volt annak ellenére, hogy a rendőr legénység kezdetben csak hidegfegyverrel (karddal) és lőfegyverként pisztollyal rendelkezett, mivel őket kezdetben karabéllyal nem látták el. Később azonban már a karabélyt is rendszeresítették a számukra azt viszont csak rendkívüli helyzetekben osztották ki a szolgálati teendőket ellátó rendőrök számára. A budapesti rendőr legénység egységes fegyverzettel rendelkezett, mivel az állami rendőrségek számára az állam rendszeresítette a szolgálati fegyvereket. Ezzel szemben az önkormányzati rendőrségek többségénél a rendőrök saját maguk szerezték be a fegyvereiket. Ebből adódóan pedig ezen rendőrségeknél jóformán annyiféle fegyvert használtak, ahány rendőr szolgálatot teljesített a területnél.

Az altiszti kar irányítását, ellenőrzését, továbbképzését tehát több szintű és szakterületi irányultságú rendőr személyzet látta el. Erre szükség volt, hiszen az altiszti kar alkotta a budapesti rendőrség legnagyobb létszámú részét. Az utolsó békeévben a fővárosi rendőrség őrszemélyzeti létszáma 2 073 fő volt. A kommun bukása után — azaz a testületnek az újonnan létrehozott Magyar Királyi Állami Rendőrségnek a kötelékébe vonását követően — pedig 3 386 főt számlált a fővárosi rendőrség őrszemélyzete.³¹ Népszámlálást a Magyar Királyságban az érintett időszakban 1910-ben és 1920-ban hajtottak végre. 1910-ben Budapest területe 193,99 km², lakosainak száma 880 371 fő volt, azaz 4 538 lakos esett egy km²-re, míg 1920-ban változatlan összterület mellett 928 996 fő volt budapesti illetőségű, azaz 4 789 fő jutott egy km²-re a főváros területén.³² Így tehát 1910-ben 10,7 fő rendőr jutott egy km²-re és egy rendőrré 424,68 fő lakos esett, míg 1920-ban 17,45 fő rendőr jutott egy km²-re, egy rendőrré pedig 274,36 fő lakos esett.

A rendőr legénység természetesen nem azonos sűrűséggel teljesített szolgálatot a város kül- és belterületén. Budapest külterületén a rendőri szolgálatot járőrözéssel — korabeli terminológia szerint „őrjáratokkal” — látták el. Az őrjáratok két, vagy több fősek voltak.

Akár posztos őrség, akár őrjárat formában látta el a rendőr legénység a szolgálatát, a kivonulást megelőzően általában az őrszoba parancsnoka által tartott eligazításban részesültek, bevonuláskor pedig szóbeli jelentéstételi kötelezettségük volt.

A rendőri őrség egy részét azonban nem vezényelték őrjáratba, vagy őrszemszolgálatba, hanem szükség esetén bevezethető tartalékként alkalmazták. A kerületi kapitányságok és a főkapitányság hatáskörébe tartozóan is létrehozta ilyen tartalékokat. Ezen tartalékokat a rendőri őrség vezénylésének a részeként a szolgálatszervezés során formálták, így abban mindig mások kerültek be. 1932-ig a kerületi osztály-parancsokságok által naponta vezényelt tartalékokból biztosítottak rendőröket a főkapitányságra karhatalmi szolgálat ellátása céljából, akiknek az elhelyezési körlete a Mosonyi utcai rendőrlaktanya volt.³³

A rendőröknek tisztának, ápoltnak kellett lenniük, öltözköket és felszerelésüket a szolgálati utasításban foglaltaknak megfelelően kellett viselniük. Kötelesek voltak továbbá irattárcát is maguknál tartani. Komoly és előzékeny magatartást kellett tanúsítaniuk. Közlendőjüket udvarias módon, nyugodtan és egyértelműen kellett közölniük. Kerülniük kellett mindent, ami személyüket nevetség vagy gúny tárgyává tette. A rendőröknek nem csupán a lakosságra, hanem a bajtársaikra is figyelmet kellett fordítaniuk. Ittas rendőrtársukat, vagy botrányt okozó rendőrt a társai kötelesek voltak a közönség szeme elől haladéktalanul elvonní és az esetről jelentést tenni. Amennyiben a rendőr azt tapasztalta, hogy valamelyik társa szabálytalanul járt el, akkor kötelessége volt arra figyelmeztetni, ha pedig annak nem volt fogamatja jelentést kellett tennie az előljárójának. A rendőröknek titokban kellett tartaniuk a hivatalos működésük során tudomásukra jutott információkat, nyilvános helyen illetéktelen személyek által is hallható módon a szolgálatukkal összefüggő témákról nem beszélhetek. A szolgálatban lévő rendőröknek dohányozni, étkezni, a szolgálat ellátásán kívül eső tevékenységet végezni tilos volt.³⁴

A rendőri őrszolgálatot teljesítőknek, azaz az őrszemeknek és a járőröknek szolgálati körzetüket kiválóan kellett ismerniük. Arcról fel kellett ismerniük a körzetükben lévő rovottmúltúakat, a kéjnéket, ismerniük kellett az utcaneveket, a közintézmények és nyilvános helyek a vasút-, hajó- és bérkocsiállomások elhelyezkedését, tűzjelző- és telefonállomások helyét, az orvosok, a szülésznők és a patikák címeit. A rendőr őrszemek egymással — a főparancsnok által parancsban meghatározott — hang- és látjelekkel tartottak kapcsolatot. Az őrszemek a posztjukat általában nem hagyhatták el, ha azonban erre mégis sor került valamilyen intézkedésből fakadóan arról az őrszobájukat értesíteniük kellett. Az őrszoba-parancsnoknak pedig kötelessége volt az őrszobán tartózkodó rendőrök közül az üresen maradt posztra rendőrt küldeni.³⁵

A rendőri őrszemélyzet szolgálati teendőit a korabeli szabályzatok hármas csoportosításban tárgyalták. Ezek voltak a megfigyelő, a megelőző és a feldező jellegű tevékenységek. Ez a fajta felosztás pedig abból fakadt, hogy magától a rendőrségtől is ilyen hármas felosztású tevékenységet vártak el.

A megfigyelési teendőket a rendőri őrség tagjainak a feladatai közé sorolták a rendőrséget érdeklő személyek, anyagok és tárgyak figyelemmel kísérése tekintetében. E személyek közé sorolták a rendőri felügyelet alá helyezettéket, a közveszélyeseket (rovott múltúakat), a koldusokat, a csavargókat, a házalókat, a kéj- és ledér nőket, a bérkocsi vállalatok alkalmazottait, a felügyelet nélküli iskolás gyermekeket, az ittasokat, az örülteket, a gyámoltalanokat (szellemi- és / vagy testi fogyatékosokat).

A rendőrséget érintő események alatt olyan természeti csapások előfordulását értették, amelyek veszélyt jelenthettek a személy- és vagyónbiztonságra, a közrendvédelemre. Ide sorolták a tűzvészt, az árvízt, a jégverést, s hófúvást, a sűrű ködöt, a járványos és ragályos megbetegedéseket. Ezen eseményeket a rendőri őrség tagjainak haladéktalanul jelenteniük kellett az előljáróiknak.

A rendőrséget érdeklő tárgyak közé sorolták mindazokat, amelyek alkalmasak lehettek a közrend, a közlekedés megsértésére. Ide sorolták a közterületen elhelyezett és a forgalmat akadályozó, vagy nehezítő építési és egyéb anyagokat, illetve törmelékeket, járműveket, címtáblákat, bolti ernyőket, nyilvános hirdetések, közszemlére kihelyezett könyveket, képeket stb. E körbe tartozónak tekintették továbbá azokat a tárgyakat is, amelyek rongálása a közrendet veszélyeztethette. Ide tartozónak tekintették például a szobrokat, vasúti vágányokat, az utcai világítás eszközeit, a telefon- és távírda huzalokat stb.

A rendőri őrség tagjainak *a megelőzési feladatkörébe* tartozónak tekintették a törvények, rendeletek által tiltott cselekmények megakadályozását és feljelentését, a személy- és vagyonbiztonságot, általában a közrendet veszélyeztető cselekmények elhárítását, a balesetek megelőzését, a gyámoltalanok útba igazítását, esetleg elhelyezését stb.

A rendőri őrség *felfedező szolgálatteljesítési* teendői közé tartozott: a körözött, kitiltott, vagy szökésben lévők elfogása, a büntetőtörvénykönyvbe foglalt cselekmények elkövetőinek letartóztatása, illetve följelentése, a bűnelkövetés nyomainak a megőrzése, a kitett, eltévedt vagy talált tárgyak, állatok, gyerekek beszállítása, a szerencsétlenségek okozóinak a kinyomozása.³⁶

A rendőri őrség tagjai számára cselekvési korlátokat is felállítottak, nevezetesen, hogy a megfigyelő, megelőző és felfedező szolgálat eredményes teljesítése érdekében milyen cselekmények foganatosítására voltak jogosultak. A rendőri őrség tagjai szolgálatuk eredményes ellátása érdekében jogosultak voltak fegyverhasználatra, elővezetésre, bekísérésre, feljelentésre. *Elővezetés* alatt azt értették, hogy a rendőr személyazonosság megállapítása érdekében személyeket a rendőrhatalóság hivatalába előállít. A *bekísérés* fogalomkörébe tartozott, amikor a rendőr saját kezdeményezésére a rendőri hatóság hivatalába kísért büntetendő cselekmény elkövetésével vádolható személyt. Előljárói parancsára a rendőr köteles volt továbbá *elfogásokat* is foganatosítani. A rendőrök ezen cselekményeik megvalósítása során — külön rendeletben szabályozott módon — bilincset is használhattak. Ugyancsak külön jogszabályokban rögzítették, hogy a rendőr mely esetekben és milyen módon hatolhatott be magánlakásokba nyílt rendelkezés nélkül.³⁷

Közfeladatot ellátó személy vasúti- vagy hajózási-, illetve bérkocsi vállalat szolgálatában lévő személyek elfogására csak azok főnökeinek értesítésével kerülhetett sor abban az esetben, ha a vállalat a helyettesítése tekintetében a szükséges intézkedéseket megtette, illetve a feljebbvalója kijelentette, hogy az előállításnak a vállalat működtetése szempontjából akadálya nincs.³⁸

Egyenruhát viselő katonát a rendőr csak akkor kísérhetett be, ha a katona személyazonossága más módon nem volt megállapítható, vagy ha a bekísérésre nagyobb botrány vagy veszély elhárítása miatt került sor, illetve ha a katona a rendőrnek tetteg ellenszegült, vagy fegyverével megtámadta, a későbbiek során ezt az előírást úgy pontosították, hogy ebben az esetben is a legközelebbi lak-tanyából kellett katonai őrjárat segítségét kérni. A rendőr, katonát ellenszegülés esetében is csak akkor kísérhetett be, ha a katonának a körzetében való tartózkodása közvetlen veszéllyel járt. A körülményekhez képest azonban ilyen esetekben is törekedni kellett arra, hogy a katonát lehetőleg ne a rendőrségre, hanem laktanyába kísérjék.³⁹

Az elővezetésnek és a bekísérésnek külön szabályai voltak. A rendőrnek az illető személyt először is fel kellett szólítania, hogy önként menjen vele. Ha ez nem valósult meg, akkor a felszólítását meg kellett ismételnie azzal a kiegészítéssel, hogy engedetlenség esetén kényszerítő eszközt fog alkalmazni. Bilincselésre tetteg ellenszegülés esetében kerülhetett sor, amikor a fegyverét is használhatta a rendőr, de csak a legnagyobb kíméllettel. Fegyverhasználat esetén kötelező volt az azonnali segély nyújtása.⁴⁰

A bekísérteknél támadásra alkalmas eszközt nem volt szabad hagyni, személymotosztást azonban csak büntett esetében lehetett foganatosítani. A rendőrnek ügyelni kellett arra, hogy az elővezetett, vagy bekísért személy útközben semmit el ne dobjon, illetve át ne adjon, meg ne semmisítsen, továbbá senkivel se beszéljen, senkinek se adhasson jelet és semmit át ne vegyen. A rendőr köteles volt továbbá arra is ügyelni, hogy a személy meg ne szökjön, illetve önmagában kárt ne tegyen.

Összességében tehát a rendőri őrség tagjainak a város közbiztonsága felett kellett őrködniük a törvénytelen cselekedeteket megelőzniük és megakadályozniuk, mégpedig szabályozott módon. A rendőri őrség a fővárosi rendőrségnek nem csupán a legnagyobb, hanem egyben a hagyományos része is volt. A budapesti rendőrség működésének másik pillérét a detektívtestület alkotta.⁴¹

A Budapesti Magyar Királyi Állami Rendőrség detektívtestületét 1885-ben hozták létre, működését pedig 1886 elején kezdte el. A detektívtestületet megelőzően a detektívekhez hasonló szolgálatot az ügynevezett polgári biztosok végezték. Annak ellenére azonban, hogy volt közöttük néhány tehetséges, kiemelkedő eredményeket létrehozó személy is, összességében korrumpáltak voltak, az alvilággal összefonódtak. A THAISZ Elek által vezetett fővárosi rendőrség átszervezése során, TÖRÖK János főkapitánnyá való kinevezését követően hozták létre az 50 főnyi polgári biztos helyébe a kezdetben 28 fős létszámmal működő detektív testületet. A detektívtestület első szabályzata 1888. VII. 1-én lépett hatályba. Az új testület kiválóan beváltotta a hozzá fűzött reményeket, mivel a fővárosi bűnügyek felderítésében döntő szerepre tett szert. A fővárosi rendőrség detektívtestületének a sikerét látva a vidéki nagyvárosok is egymás után hozták létre rendőrségeik detektívtestületeit. A Budapesti Magyar Királyi Állami Rendőrség detektívtestületének a létszáma is gyarapodott.

Az első világháborút megelőzően már 165 fő teljesített szolgálatot a fővárosi rendőrség detektívtestületében. A háború után pedig a fővárosban már 400 főt tett ki a detektívtestület létszáma. A komün bukása után pedig 500 főt számlált a fővárosi rendőrség detektívtestülete.⁴²

A detektívtestület eredményességét nem csupán a testület erkölcsi állapota, a detektívek iskolázottsága biztosította, hanem a jogi és a technikai feltételek javulása is. Ide sorolható, hogy 1881-ben külön törvény született a fővárosi rendőrségre vonatkozóan.⁴³ Ezt megelőzően — 1880-ban életbe lépett büntetőtörvénykönyv nyomán⁴⁴ — 1880-ban a belügyminiszter rendeleti úton szabályozta a rendőri büntetőeljárás.⁴⁵ A technikai feltételek javulása tekintetében pedig kiemelkedik az újlényomat azonosítás bevezetése, Nagy Britannia után az európai kontinensen elsőként. A Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal létrehozására 1903-ban került sor, amely 1906-tól országos jellegűvé vált, majd 1909. I. 1-től Országos Bűnügyi Nyilvántartó Hivatal elnevezéssel működött. Az 1908-ban létesített Bűnügyi Múzeum, amelyben — az igazságügy- és a belügyminiszter közös rendelete értelmében — a tipikus és a speciális bűnesetek bűnjelait őrizték és mutatták be oktatási céllal, szintén hozzájárult a bűnüldöző szervek eredményes működéséhez.⁴⁶

A fővárosi rendőrség detektívtestülete a főkapitányi hivatal segédintézményeként működött. A detektívtestület a főkapitány — távolléte esetén a helyettese — közvetlen felügyelete alá tartozott. A detektívtestület önállóan nyomozásba nem kezdhetett, csak ha a késelem veszéllyel járhatott. A testület munkáját elsősorban a bűnügyi osztály felhívásai nyomán teljesítette ugyan, azonban minden jelentősebb rendőri osztályhoz, illetve a kerületi kapitányságokhoz is vezényeltek detektíveket. A bűnügyek adminisztrálása nem tartozott a detektívtestület feladatkörébe, így jegyzőkönyvet sem vehettek fel. A detektívek eljárásaik eredményeit jelentésbe foglalták. A detektívtestület sem bírósággal, sem közigazgatósági hatósággal nem levelezhetett, hozzájuk felhívással sem fordulhatott.⁴⁷

A detektívek főnöke a detektívfelügyelő, majd a detektív főfelügyelő volt, aki a főkapitány közvetlen alárendeltségébe tartozott. A detektívfelügyelőt távollétében a detektív felügyelő-helyettes helyettesítette. A detektívtestülethez szükség szerint beosztottak segédfogalmazókat, írnokokat stb. A detektívtestületi tagok szakterületi csoportosításban teljesítettek szolgálatot. Így voltak többek között a zsebtolvajoknak, a szélhámósoknak stb. detektív csoportjai.

A detektívekre lényegében az őrszolgálati személyzettel szemben támasztott etikai elvárásokkal szinte azonos szabályok vonatkoztak. Még a viselkedési és az öltözködési követelmények is hasonlóak voltak azzal az eltéréssel, hogy a detektívek egyenruhát nem hordhattak, sőt nyilvános helyeken a rendőrtársuk és előljáróik köszöntését is mellőzniük kellett. Abban az esetben pedig, ha álruhát viseltek, annak megfelelően kellett viselkedniük.⁴⁸

A detektívek szolgálati feladatait a szolgálati utasításuk két fő csoportra osztotta, nevezetesen az általános és a különleges teendőkre. Az általános tevékenységeikhez azok a teendők tartoztak, amelyeket külön utasítás nélkül saját elhatározásból is teljesíteniük kellett. A különleges feladatok körébe tartozónak pedig azokat a tevékenységeket tekintették, amelyeket külön utasításba kaptak. E feladatok teljesítése érdekében megvalósított teendőiket is két csoportba osztották, a figyelési és az intézkedési teendőkre.

A figyelési teendők teljesítése kiterjedt: személyek, helységek, események és tárgyak megfigyelésére. A személyek tekintetében a testület érdeklődési körébe tartoztak a rendőri felügyelet alatt álló, a rovott múltúak, a csavargók, az életmódjuk alapján — költekezés, rejtőzködés, szokatlan életvitel — gyanús személyek, a rendzavarások felbujtói. E személyeknek különösen a kapcsolatait kellett felderíteni, illetve a feltételezhetően előkészítés alatt álló bűncselekményekről voltak kötelesek a detektívek haladéktalanul jelentést tenni.

A helységeket illetően a detektívek megfigyelő munkáját elsősorban szállodák, vendéglők kávéházak, mulatóhelyek, táncteremek, zálogházak, tömeglakások, gyárak, malmok és piacok térségére koncentrálták. A detektíveknek a körzetükbe tartozó helységeket gyakran meg kellett látogatniuk, a szállodákban a névjegyzékeket naponta ellenőrizniük, a többi helységekből pedig a közönséget, illetve a vendégeket meg kellett figyelniük oly módon, hogy bármikor naprakész jelentést tehessenek.

Az események tekintetében a detektíveknek a rendőrséget érdeklő ünnepek, csoportosulások, rendezvények, munka beszüntetések, balesetek és katasztrófák helyszínén jelen kellett lenniük.

A rendőrséget érdeklő tárgyak körébe tartozónak tekintették a detektíveket illetően a bűnelkövetésre alkalmas eszközök felbukkanását, a felügyelet nélkül hagyott árúkat és kulcsokat, valamint robbanóanyagokat. Ezen tárgyakkal, illetve helyzetekkel a detektíveknek foglalkozniuk kellett, azokról jelentést kellett készíteniük.⁴⁹

A detektívek feladatainak másik körét az *intézkedési* teendők alkották. A detektíveknek általában a legközelebbi egyenruhás rendőr figyelmét kellett felhívni a rendbontó cselekedetekre. Személyesen csak akkor volt köteles fellépni a detektív, ha elérhető távolságban egyenruhás rendőr nem tartózkodott és a késelelem személy- és vagyónbiztonság jelentős károsodásával járhatott, illetve a közrend és közbiztonság jelentős megzavarását eredményezhette. Kötelesek voltak a detektívek továbbá akkor is közbelépni, ha az egyenruhás rendőr támogatásra, vagy segítségre szorult.

A körözött személyeket a detektívek minden körülmény között kötelesek voltak elfogni. A jelentősebb bűncselekmények — gyilkosság, rablás, pénzhamisítás stb. — helyszínének biztosításáról gondoskodniuk kellett mindaddig, amíg az egyenruhás rendőrök a helyszínre érkeztek. Bűncselekményen való tettenérés esetén a tettest el kellett fogniuk.

A detektívek *különleges* utasításra végzett teendőit is két csoportra osztották a rendes teendőkre és a rendkívüliekre. A rendes teendők közé tartozott a helyszíni szemlén való részvétel, a személyek életviszonyainak a kipuhatólása, a személyek és tárgyak kipuhatólása, a motozás, a házkutatás, az üldözés és az elfogás.

A detektíveknek kötelességük volt a bűncselekmény miatt körözött (nyomozólevéllel keresett) személyeket elfogni, vagy ha az elfogás késelelemmel, veszéllyel járhatott akkor üldözni az ország határáig. A Magyar Királyi Állami Rendőrség létrehozását megelőzően azonban a Budapest határán kívüli üldözés — szállás, útiköltség ésapidíj — költségeit abban az esetben térítette meg a főváros, ha az üldözéshez a detektív főnöke a beleegyezését adta. Budapest határán kívüli üldözés kezdetén a detektíveknek ezért borítékban küldött levél formájában jelenteniük kellett a tartózkodási helyüket, az üldözött személyt, majd az üldözés fejleményeit naponta távirati értesítés formájában.

A detektíveknek kötelességük volt a személyesen végrehajtott elfogásokat diszkréten megvalósítani. Amennyiben lehetőségük nyílt az elfogást megelőzően a célszemélyt ki kellett kérdezniük. A kikérdezés a személyazonosság megállapítására irányult elsősorban. A kikérdezés tartalma nem terjeszkedhetett az illető terhére rótt bűncselekmény terhére.

Igazoltatás előtt a detektíveknek kellett igazolványuk felmutatásával igazolniuk magukat, mivel csak ez esetben voltak jogosultak az igazoltatás végrehajtására.

Amennyiben a detektív az elfogás helyszínén olyan személyeket is észlelt, akikről feltételezhető volt a bűncselekmény elkövetésében való részvétel, akkor őket is el kellett fogniuk.⁵⁰

A detektívek a feladataikat a detektívfelügyelő által havonta készített szolgálati beosztásban foglaltak szerint látták el. A detektívek csak azon ügyekben járhattak el, amelyekre megbízást kaptak. A detektívek szolgálatát három helyre voltak kirendelhetőek:

- a központi bűnügyi osztályhoz, ahol az osztályvezető osztotta be a detektíveket a rendőrtisztviselők mellé;
- a kerületi kapitányságokhoz;
- és a felügyeleti szolgálatot ellátó tisztviselők mellé.

E helyeken a detektívek szolgálatelljesítési nemei voltak a felügyeleti szolgálat a tartalékszolgálat, a vasúti szolgálat, hosszú- és rövid portyaszolgálatok, valamint az éjjeli szolgálat, majd pedig a nyomozószolgálat.⁵¹

A *központi felügyeleti szolgálat* reggel kilenc órakor kezdődött, amikor a detektívek jelentették az előző napi teendőiket, illetve a letartóztatottakkal kapcsolatos jelentéseket is végig hallgatták. Ily módon a bűnügyi helyzetről naprakész ismeretek birtokába kerültek. Ezen időszak délelőtt 11 óráig tartott, amikor rövid időt igénylő teendőket kellett végezniük a detektívszobákban. Délelőtt 11 órától délután 14 óráig szabadok voltak, majd jelentkezniük kellett a központi felügyeletet tartó rendőrtisztviselőnél, akinek az intenciói szerint tevékenykedtek másnap reggel nyolc óráig a szolgálatuk lejártáig, illetve addig, ameddig a felmerült ügyekben a gyors intézkedést be nem fejezték. A központi felügyeleti szolgálatot ellátó detektívek szolgálati idejük alatt a főkapitány, a bűnügyi osztály vezetője, a központi felügyeletet ellátó tisztviselő, illetve a detektívfelügyelő engedélye nélkül a főkapitányi épületet nem hagyhatták el. A felügyeleti szolgálat végén a detektívek jelentést tettek a szolgálati idejük alatt végrehajtott feladataikról. Ezen már részt vettek a következő napra központi felügyeleti szolgálatra beosztott detektívek is.⁵²

A *Tartalékszolgálat* ellátására a központi felügyeleti szolgálatot követő 24 órában került sor. Ennek kezdetén a detektívek a reggeli jelentésük leadását követően délig szabadok voltak, majd délután 18 óráig nyáron az uszodákat voltak kötelesek látogatni, más évszakokban pedig az esetenként kijelölt kerületekben portyaszolgálatot kellett teljesíteniük. Este 18 órától 21 óráig a detektívszobákban kellett tartózkodniuk és a főkapitány vagy a bűnügyi osztály vezetőjének a rendelkezésére áll-

niuk. 21 órától — ha más feladatot nem kaptak — a lakásukra távozhattak, amelyet másnap hajnali öt óráig nem hagyhattak el, hogy szükség esetén szolgálattételre behívhatóak legyenek.⁵³

A vasúti szolgálat napján a tevékenység végzésére kirendelt detektívek kötelesek voltak az összes vasút érkezésének és indulásának az időpontjában az állomáson tartózkodni, az utasokat szemmel tartani, a körözött személyeket és a fővárosból kitiltottakat elfogni, a vonatok mozgása közötti időszakban pedig a várócsarnokban a tolvajokat és rendbontókat elfogni. Amennyiben a pályaudvarra érkező vonatról távirat érkezett a pályaudvarra arról, hogy a vonaton lopás, vagy más bűncselekmény történt, akkor a vasúti szolgálatra kirendelt detektívnek az első ellenvonattal a legközelebbi állomásra kellett utaznia, ahol elfoghatta a tolvajt, mivel azok általában még a fővárosba érkezés előtt leszálltak a vonatról. Azon a vonaton pedig, ahol a lopás történt — a pályaudvarig való utazás során — a lopás körülményeit kellett a detektíveknek megállapítaniuk. A pályaudvaron szolgálattétel teljesítő detektívek számára egy-egy könyvet helyeztek el, amelybe a detektívek bejegyezték a szolgálattétel idejük során tett intézkedéseket, mikor, hol és miért fogtak el személyeket, illetve milyen lopások történtek stb.⁵⁴

A portyaszolgálat során a detektívek végigjárták a számukra kijelölt területet, elsősorban a forgalmas közterületeket, illetve az elhagyott mellékutakat. Ennek során a nyilvános helyeket — kávéházakat, korcsmákat, piacokat, uszodákat, éttermeket — is meglátogatták, ahol az általuk ismert bűnözőket igazoltatták vagy szükség szerint előállították.⁵⁵

A detektív személyzet ellátáshoz kapcsolódó teendők közül az egyik legfontosabb a napi jelentés volt, melytől csak abban az esetben tekintettek el, ha a jelentéstétel a folyamatban lévő nyomozást veszélyeztette. A detektíveknek az iratait, feljegyzéseit a detektívszobában személyre szóló zárható fiókban kellett tartani. A detektívek a jelentéseiket itt írhatták meg. A detektívteremben hangoskodni tilos volt. A detektíveknek a detektívszobán kívül tartózkodni csak addig és ott volt szabad, amíg és ahol a szolgálattétel ellátásához az szükséges volt. A detektívszobában volt kifüggesztve a detektívek szolgálattétel szervezése. A rendőrségi nyilvántartások a detektívek számára a nap bármely szakában azonnal rendelkezésükre álltak. Az átváltásokat a detektívek csak a detektívfelügyelő engedélyével használhatták. A detektíveknek minden megbízásukat, amit nem a detektívfelügyelőtől kaptak a lehető legrövidebb időn belül jelenteniük kellett a detektívfelügyelőnek. A detektívszoba számára egy könyvet rendszeresítették, amelybe a detektívek naponta kötelesek voltak bejegyezni az általuk elfogottak személyi adatait, valamint az elfogás helyét és idejét továbbá az okát.⁵⁶

A nyomozások során felmerült költségekről a detektíveknek jegyzéket kellett készíteni és a nyomozás végén azt a detektívfelügyelőnek átadni, aki azt belátása szerint elfogadta vagy elutasította, illetve helyesbítette, majd érvényesítési záradékkal való ellátása nyomán minden hó elején a főkapitányhoz felterjesztette. Ennek alapján utalványozta ki a főkapitány a detektívek számára az igényelt összeget.⁵⁷

Ezek a szolgálattétel teendők nem helyettesítették „*A nyomozó rendőri hatóságok és közegek számára*” című 1899-ben a belügyminiszter által kibocsájtott rendeletet.⁵⁸

A magyar rendőrségek államosításával⁵⁹ a Budapesti Magyar Királyi Állami Rendőrség szabályozóit tekintették ugyan kiindulási alapnak, azonban a városok tekintetében immár az országos rendőri szervezet, azaz a Magyar Királyi Állami Rendőrség számára új szabályzatokat hoztak létre. Ezek a szabályzatok ugyan jelentős mértékben hasonlítottak a fővárosi rendőrség számára korábban létrehozott szabályozásokra, azonban mégsem voltak ugyanazok. A Magyar Királyi Állami Rendőrség ügyintézői hatáskörére vonatkozóan a belügyminiszter 1919-ben⁶⁰, majd a testület szervezetének és szolgálattételének a szabályozására 1921-ben⁶¹ bocsájtott ki rendeleteket. Ezt követte a rendőrségre vonatkozó 1922. évi törvény⁶², majd annak végrehajtásáról szóló ugyancsak 1922-ben kiadott belügyminiszteri rendelet.⁶³

Összességében tehát megállapítható, hogy a fővárosi rendőrség személyi állományának a tevékenységét a kor színvonalát tükröző, több szabályzatot magába foglaló szabályozási rendszer határozta meg. Ez a rendszer több évtized tapasztalatait foglalta magába, ily módon — mint a legalkalmasabb szabályzórendszer — a városi rendőrségek államosítása nyomán a Magyar Királyi Állami Rendőrség szabályzatainak is az alapjává vált.

Ezek a szabályzatok tükrözték, hogy a testület tagjaival szemben az állam jelentős erkölcsi színvonalat tükröző tevékenységet igényel, illetve a személyi állomány hathatós kihasználására irányuló szervezési gyakorlatot valósít meg. Egyértelműen kitűnik a szabályzatokból az is, hogy a fővárosi rendőrség a lakosságot nem ellenfélnek, hanem a magyar nemzet azon részének tekintette, amelynek az érdekében működik a testület.

A polgári magyar állam időszakában a magyar rendvédelem két fő pillértületen, a csendőrségen és a rendőrségen nyugodott. Mindkét testület kiváló bűnüldözési eredményeket ért el. A nyomozómunka kezelését azonban másképp közelítették meg a rendőrségnél és a csendőrségnél. A testületen belüli detektív szolgálati ág létrehozása a rendőrséget jellemezte. Míg a csendőrségnél a nyomozó munkát is az őrsökön szolgálatot teljesítő csendőrök végezte. A csendőrségnél „csupán” a nyomozó munka háttér tevékenységei — bűnügyi labor, csendőr nyomozó parancsnokság, stb. — számára hoztak létre a testület megszokott szervezeti felépítésétől eltérő szervezeti elemeket.⁶⁴

Jegyzetek:

- ¹ 1872/XXXVI.tc. 20-21. §
- ² 1881/XXI.tc.
- ³ 1903/VIII.tc. ; 5 692/1905. (XII.29.) ME.r. ; 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr.
- ⁴ 1916/XXXVII.tc.
- ⁵ 1870/XLII.tc. ; 1871/XVIII.tc.
- ⁶ CSIZMADIA: 79.p.
- ⁷ Loc.cit. 88-96.p.
- ⁸ 1881/II.tc. ; 1881/III.tc.
- ⁹ ERNYES: A MROE, a MROSE és a MOR történetéből. ; Idem: A rendőrség államosítása elleni véleményekből.
- ¹⁰ BORBÉLY — KAPY: 392-395.p.
- ¹¹ 5 047/1919. (X. 1.) ME.r.
- ¹² PARÁDI: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867-1945. ; Idem: Határőrizet, rendőrség és humán viszonyok a polgári magyar állam két világháború közötti időszakában.
- ¹³ Idem: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. ; ZEIDLER
- ¹⁴ Idem: Rendvédelmi testületek a polgári magyar állam időszakában 1867-1919. ; Idem: Magyar rendvédelem 1867-1918. ; Idem: Magyar rendvédelem 1919-1941. ; 1881/XXI.tc. II.fejezet 50. §
- ¹⁵ 1881/XXI.tc. op.cit. II.fejezet 41. §
- ¹⁶ PARÁDI: A magyar állami rendőrségek képzése.
- ¹⁷ 1881/XXI.tc. op.cit. II.fejezet 42. §
- ¹⁸ 1873/II.tc.
- ¹⁹ PARÁDI: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867-1945. ; 1883/I.tc.
- ²⁰ Öt év után 40 forint, 10 év után 80 forint, 15 év után 120 forint, 20 év után pedig 160 forint pótlék járt évente. 1881/XXI.tc. op.cit. II.fejezet 46. § ; 1885/XI.tc.
- ²¹ PARÁDI: A magyar rendvédelem személyi állományának humán viszonyai 1867-1945.
- ²² Loc.cit.
- ²³ 1881/XXI.tc. op.cit. II.fejezet 52. §
- ²⁴ 43 972/1884.BM.r. XIII.fejezet. 39-45.p.
- ²⁵ 1881/XXI.tc. op.cit. 45. § ; 43 972/1884.BM.r. op.cit. XIII.fejezet.
- ²⁶ 43 972/1884.BM.r. op.cit. XIII.fejezet.
- ²⁷ Loc.cit. XIII.fejezet.
- ²⁸ Loc.cit. XIV.fejezet.
- ²⁹ Loc.cit. XV.fejezet.
- ³⁰ Loc.cit.
- ³¹ BORBÉLY — KAPY: 32.p. + 50.p.
- ³² - Magyar Statisztikai Évkönyv. Új folyam. XXVII.,XXVIII.,XIX.,XXX. 1919.,1920.,1921.,1922. 9.p.
- Magyar Statisztikai Évkönyv. Új folyam. XXIII. 6.p.
- ³³ BORBÉLY — KAPY: op.cit. 111.p.
- ³⁴ 32 888/1892. (V.) BM.r.
- ³⁵ Loc.cit. 95-96.p.
- ³⁶ Loc.cit. 85-86.p.
- ³⁷ 130 000/1899. (XII. 22.) BM.kr. 188. §
- ³⁸ Loc.cit. 184. §
- ³⁹ 73 800/1922. (V. 7.) BM.r. ; 199 170/1923. (XII. 17.) BM.r. ; 45 385/1924. (VII. 5.) BM.r.
- ⁴⁰ 130 000/1899. (XII. 22.) BM.kr. op.cit. 188-189. §
- ⁴¹ Loc.cit. 182. § + 186-190. § + 202-203. § + 207-209. §
- ⁴² BORBÉLY — KAPY: op.cit. 22.p. ; SZIGETVÁRI: A fővárosi rendőrség detektív testülete.
- ⁴³ 1881/XXI.tc. op.cit.
- ⁴⁴ 1880/XXXVII.tc.
- ⁴⁵ 38 547/1880. (IX. 15.) BM.kr.
- ⁴⁶ BORBÉLY — KAPY: op.cit. 29-32.p.
- ⁴⁷ 43 972/1884.BM.r. op.cit. 100-103.p.
- ⁴⁸ Loc.cit. 107-110.p.
- ⁴⁹ Loc.cit. 111-114.p.
- ⁵⁰ Loc.cit. 115-118.p.

- ⁵¹ Loc.cit. 124-125.p.
⁵² Loc.cit. 125.p.
⁵³ Loc.cit. 126.p.
⁵⁴ Loc.cit. 127.p.
⁵⁵ Loc.cit. 128.p.
⁵⁶ Loc.cit. 129.p.
⁵⁷ Loc.cit.
⁵⁸ 130 000/1899. (XII. 22.) BM.kr. op.cit.
⁵⁹ 5 047/1919. (X. 1.) ME.r.
⁶⁰ 90 089/1919. (XII. 31.) BM.r.
⁶¹ 39 820/1921. (1922. IV. 11.) BM.r.
⁶² 1922/VII.tc.
⁶³ 102 837/1922. (VII. 28.) BM.r.
⁶⁴ SZIGETVÁRI: A Magyar Királyi Csendőrség nyomozó alakulatai. 99-113.p.

Forrás- és irodalomjegyzék (a jegyzetekben alkalmazott rövidítések oldása):

MONOGRÁFIÁK KISMONOGRÁFIÁK ÉS HASONLÓ JELLEGŰ KÖTETEK

- BORBÉLY — KAPY — BORBÉLY Zoltán — KAPY Rezső: (szerk.): *A 60 éves magyar rendőrség 1881-1941.* Budapest, 1942, Halász Irodalmi és Könyvkiadó Vállalat. I.köt. 1-299 p. II.köt. 300-600 p.
- CSIZMADIA — CSIZMADIA Andor: *A magyar közigazgatás fejlődése a XVIII. századtól a tanácsrendszer létrejöttéig.* Budapest, 1976, Akadémia Kiadó. 560 p. HU-ISBN 963 05 0713 7.

TANULMÁNYOK

- ZEIDLER — ZEIDLER Sándor: A magyar rendőri rangok fejlődéstörténete a kiegyezés-től az ezredfordulóig. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIV. évf. (2008) 17. sz. 116-137.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2003. november 12.-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A rendvédelem humán viszonyai*” című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- ERNYES: A MROE, a MROSE és a MOR történetéből. — ERNYES Mihály: A MROE, a MROSE és a MOR történetéből. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIX.évf. (2019) 58.sz. 29-64.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2019. szeptember 26-án, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a „*100 éve államosították a magyar rendőrségeket.*” című XXXIV. rendezvényén. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- ERNYES: A rendőrség államosítása elleni véleményekből. — ERNYES Mihály: A rendőrség államosítása elleni véleményekből. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIX.évf. (2019) 58.sz. 15-28.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2019. szeptember 26-án, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett magyar rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak a „*100 éve államosították a magyar rendőrségeket.*” című XXXIV. rendezvényén. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867-1945. — PARÁDI József: Rendvédelmünk képzési és képesítési rendszere 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIII.évf. (2007) 16.sz. 90-93.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2002. november 12-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak „*A rendvédelmi szakképzés története*” című XVI. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.

- PARÁDI: A magyar rendvédelem személyi állományának humán viszonyai 1867-1945. (21.;22.;) — PARÁDI József: A magyar rendvédelem személyi állományának humán viszonyai 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIV.évf. (2008) 17.sz. 57-87.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2003. november 11-én, Budapesten hangzott el a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferencia-sorozatnak. „A rendvédelem humán viszonyai” című XVII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867-1945. (12.;) — PARÁDI József: A polgári magyar állam rendvédelmi testületeinek humán viszonyai 1867-1945. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XIX. évf. (2010) 22. sz. 92-114. p. A tanulmány korábbi változata 2008. október 10-én Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos konferenciasorozatnak „Másfél évszázad rendszerváltozásainak hatásai a nemzeti rendvédelmünkre” című XXII. konferenciáján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Rendvédelmi testületek a polgári magyar állam időszakában 1867-1919. (14.;) — PARÁDI József: Rendvédelmi testületek a polgári magyar állam időszakában 1867-1919. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIII. évf. (2013) 31-32-33-34.sz. 121-146.p. HU-ISSN 1216-6774. A tanulmány korábbi változata 2014. február 21-én, Budapesten hangzott el, a Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság által szervezett rendvédelem-történeti tudományos szimpozionsorozatnak „A kivételes hatalom és a közbiztonság” című XIV. szimpozionján. A publikált tanulmány az előadás javított, bővített és átdolgozott változata.
- PARÁDI: Határőrizet, rendőrség és humán viszonyok a polgári magyar állam két világháború közötti időszakában. (12.;) — PARÁDI József: Határőrizet, rendőrség és humán viszonyok a polgári magyar állam két világháború közötti időszakában. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIV.évf. (2014) 39-40-41-42.sz. 99-118.p. HU-ISSN 1216-6774.
- PARÁDI: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. (13.;) — PARÁDI József: A katonailag szervezett őrtestület és a polgári őrtestület. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXV.évf. (2015) 43-44-45-46.sz. 77-84.p. HU-ISSN 1216-6774.
- PARÁDI: Magyar rendvédelem 1867-1918. (14.;) — PARÁDI József: Magyar rendvédelem 1867-1918. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XVII.évf. (2017) 53.sz. 33-52.p. HU-ISSN 1216-6774.
- PARÁDI: Magyar rendvédelem 1919-1941. (14.;) — PARÁDI József: Magyar rendvédelem 1919-1941. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVII.évf. (2017) 54.sz. 59-92.p. HU-ISSN 1216-6774.
- PARÁDI: A magyar állami rendőrségek képzése. (16.;) — PARÁDI Ákos: A magyar állami rendőrségek képzése. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXIX.évf. (2019) 58.sz. 129-162.p. HU-ISSN 1216-6774.
- SZIGETVÁRI: A fővárosi rendőrség detektív testülete. (42.;) — SZIGETVÁRI Oszkár: A fővárosi rendőrség detektív testülete. *Rendvédelem-történeti Füzetek (Acta Historiae Praesidii Ordinis)*, XXVII.évf. (2017) 53.sz. 85-96.p. HU-ISSN 1216-6774.
- SZIGETVÁRI: A Magyar Királyi Csendőrség nyomozó alakulatai. (64.;) — SZIGETVÁRI Oszkár: A Magyar Királyi Csendőrség nyomozó alakulatai. 99-126.p. In PARÁDI József — SZAKÁLY Sándor — SZIGETVÁRI Oszkár — ZÉTÉNYI Zsolt: *Nyomozati utasítások a Magyar Királyi Csendőrség számára*. Budapest, 2018, Szemere Bertalan Magyar Rendvédelem-történeti Tudományos Társaság. 401 p. HU-ISBN 978 615 80 3094 6. /A magyar rendvédelem-történet hagyatéka, 2./ HU-ISSN 2064-4728.

ADATTÁRAK

- Magyar Statisztikai Évkönyv. Új folyam. XXVII.,XXVIII.,XIX.,XXX. 1919., 1920.,1921.,1922.* (32.;) — *Magyar Statisztikai Évkönyv. Új folyam. XXVII.,XXVIII.,XIX.,XXX. 1919.,1920.,1921.,1922.* Budapest, 1925, Magyar Királyi Statisztikai Hivatal. 277 p.
- Magyar Statisztikai Évkönyv. Új folyam. XXIII.* (32.;) — *Magyar Statisztikai Évkönyv. Új folyam. XXIII.* Budapest, 1915, Magyar Királyi Statisztikai Hivatal. 880 p.

JOGSZABÁLYOK

- 1870/XLII.tc. (5.;) — 1870/XLII.tc. a köztörvényhatóságok rendezéséről.
- 1871/XVIII.tc. (5.;) — 1871/XVIII.tc. a községek rendezéséről.

- 1872/XXXVI.tc. (1.;) — 1872/XXXVI.tc. Buda-Pest fővárosi törvényhatóság alakításáról és rendezéséről.
- 1873/II.tc. (18.;) — 1873/II.tc. a kiszolgált altisztek alkalmazásáról.
- 1880/XXXVII.tc. (44.;) — 1880/XXXVII.tc. a magyar büntetőtörvénykönyvek (1878/V.tc. és 1878/XI.tc.) életbe léptetéséről.
- 1881/II.tc. (8.;) — 1881/II.tc. a csendőrség legénységi állományának a kiegészítéséről.
- 1881/III.tc. (8.;) — 1881/III.tc. a közbiztonsági szolgálat szervezéséről.
- 1881/XXI.tc. (2.;;14.;15.;17.;20.;23.;25.;43.;) — 1881/XXI.tc. a Budapest-fővárosi rendőrségről.
- 1883/I.tc. (19.;) — 1883/I.tc. a köztisztviselők minősítéséről.
- 1885/XI.tc. (20.;) — 1885/XI.tc. az állami tisztviselők, altisztek és szolgák nyugdíjazásáról.
- 1903/VIII.tc. (3.;) — 1903/VIII.tc. a határrendőrségről.
- 1916/XXXVII.tc. (4.;) — 1916/XXXVII.tc. a Fiumei Magyar Királyi Állami Rendőrségről.
- 1922/VII.tc. (62.;) — 1922/VII.tc. a Magyar Királyi Állami Rendőrség és a Magyar Királyi Csendőrség létszámának, kiegészítési módjának és felfegyverzésének megállapításáról.
- 38 547/1880. (IX. 15.) BM.kr. (45.;) — 38 547/1880. (IX. 15.) BM.kr. a magyar büntető-törvénykönyvek végrehajtása tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára*, XIV.évf. (1880) I.füzet 629-659.p.
- 43 972/1884.BM.r. (24.;25.;26.;27.;28.;29.;30.;47.;48.;49.;50.;51.;52.;53.;54.;55.;56.;57.;) — 43 972/1884.BM.r. a fővárosi rendőrség számára kiadott Utasítás tárgyában.
NÉMETHY Tihamér — TÖRÖK Lajos: *Rendőri vonatkozású törvények, rendeletek és eljárási szabályok gyűjteménye*. 100-131.p. Budapest, 1926, Editor. 822 p. /Rendőrtisztviselők zsebkönyvtára./
- 32 888/1892. (V.) BM.r. (34.;35.;36.;) — 32 888/1892. (V.) BM.r. a rendőri őrség rendeltetése és hatásköre, szervezeti szabályzata és általános szolgálati utasítása.
NÉMETHY Tihamér — TÖRÖK Lajos: *Rendőri vonatkozású törvények, rendeletek és eljárási szabályok gyűjteménye*. 50-99.p. Budapest, 1926, Editor. 822 p. /Rendőrtisztviselők zsebkönyvtára./
- 130 000/1899. (XII. 22.) BM.kr. (37.;38.;40.;41.;58.;) — 130 000/1899. (XII. 22.) BM.kr. a bűnvádi perrendtartásról szóló 1896/XXXIII.tc. életbe léptetése alkalmából a nyomozó rendőri hatóságok és közegek részére kibocsátott Utasítás tárgyában.
Magyarországi Rendeletek Tára, XXXIII.évf. (1899) II.füzet. 2416-2417.
- 5 692/1905. (XII.29.) ME.r. (3.;) — 5 692/1905. (XII.29.) ME.r. a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetéséről.
Magyarországi rendeletek Tára, XXXIX.évf. (1905) I.füzet. 1455.p.
- 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. (3.;) — 91 000/1905. (XII. 29.) BM.kr. valamennyi törvényhatósághoz Fiume város kivételével a határrendőrségről szóló 1903/VIII.tc. életbe léptetésének a végrehajtásáról.
Magyarországi rendeletek Tára, XXXIX.évf. (1905) I.füzet. 1455-1541.p.
- 5 047/1919. (X. 1.) ME.r. (11.;59.;) — 5 047/1919. (X. 1.) ME.r. a rendőrség államosításáról.
Magyarországi Rendeletek Tára, LIII.évf. (1919) I.füzet. 752-767.p.
- 90 089/1919. (XII. 31.) BM.r. (60.;) — 90 089/1919. (XII. 31.) BM.r. az állami rendőrség ügyintéző hatásköréről.
Magyarországi Rendeletek Tára, LIII.évf. (1919) I.kötet. 1092-1096.p.
- 39 820/1921. (1922. IV. 11.) BM.r. (61.;) — 39 820/1921. (1922. IV. 11.) BM.r. a Magyar Királyi Állami Rendőrség szervezetének és szolgálatának szabályozása.
Budapesti Közlöny, LVI.év. (1922) 89.sz. 1-9.p.
- 73 800/1922. (V. 7.) BM.r. (39.;) — 73 800/1922. (V. 7.) BM.r. a Magyar Királyi Honvédség egyéneivel szemben követendő rendőri eljárás szabályozása.
NÉMETHY Tihamér — TÖRÖK Lajos: *Rendőri vonatkozású törvények, rendeletek és eljárási szabályok gyűjteménye*. 494-500.p. Budapest, 1926, Editor. 822 p. /Rendőrtisztviselők zsebkönyvtára./

- 102 837/1922. (VII. 28.) BM.r. (63.;;) — 102 837/1922. (VII. 28.) BM.r. az 1922/VII.tc.-nek a Magyar Királyi Állami Rendőrségre vonatkozó rendelkezései végrehajtása. 282-288.p.
- *Belügyi Közlöny*, XXVII.évf. (1922) 31.sz. 1365-1374.p.
- NÉMETHY Tihamér — TÖRÖK Lajos (szerk.): *Rendőri vonatkozású törvények, rendeletek és eljárási szabályok gyűjteménye*. Budapest, 1926, Editor Kiadó. 282-288.p.
- 199 170/1923. (XII. 17.) BM.r. (39.;;) — 199 170/1923. (XII. 17.) BM.r. fegyveres testületek egyéneivel szemben követendő rendőri eljárás.
NÉMETHY Tihamér — TÖRÖK Lajos: *Rendőri vonatkozású törvények, rendeletek és eljárási szabályok gyűjteménye*. 500-501.p. Budapest, 1926, Editor. 822 p. /Rendőrtisztviselők zsebkönyvtára./
- 45 385/1924. (VII. 5.) BM.r. (39.;;) — 45 385/1924. (VII. 5.) BM.r. folyamórség egyéneivel szemben követendő eljárás.
NÉMETHY Tihamér — TÖRÖK Lajos: *Rendőri vonatkozású törvények, rendeletek és eljárási szabályok gyűjteménye*. 501-502.p. Budapest, 1926, Editor. 822 p. /Rendőrtisztviselők zsebkönyvtára./